Lausunto
5.9.2024
355/03.01.01/2024

Anu Räty, Maija Lehtimaa, Maija Niskavirta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 06.09.2024 klo 11.00 / HE 68/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Asiantuntijalausunto ulkomaalaislain muuttamisesta HE 68/2024 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Kuntaliitolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 68/2024 vp.).

Suomen Kuntaliitto ry esittää lausuntonaan valiokunnalle kunnioittavasti seuraavaa.

Kuntaliitto pitää esitettyjä tavoitteita varmistaa maahan saapuvien työntekijöiden mahdollisuudet elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla ja lisätä kokoaikatyötä Suomessa kannatettavina.

Hallituksen esityksen vaikutusten arviointia lausuntopalautteen perusteella on täydennetty ja selvitys tulorajan asettamisen vaikutuksista työvoiman saatavuuteen, alueellisiin vaikutuksiin ja julkistalouteen on tehty ja otettu huomioon osana esityksen valmistelua (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:21). Tulorajan asettamisen julkistaloudelliset vaikutukset arvioidaan pieniksi.

Myös asetuksenantovaltuutta on tarkennettu. On kuitenkin vielä varmistettava, että oikeusministeriön lausunnossa (OM 31.1.2024) edellytetyt tarkennukset on riittävästi otettu huomioon.

Kuntaliitto haluaa kuitenkin edelleen korostaa, että yksi merkittävimmistä esteistä suomalaisyritysten kasvulle on ollut jo pitkään osaavan työvoiman saatavuus. Esitetty tuloraja lisäisi yritysten kynnystä palkata työvoimaa ulkomailta ja vähentäisi kokonaisuudessaan työperäistä maahanmuuttoa, mikä ei Kuntaliiton näkemyksen mukaan ole toivottavaa kehitystä.

Selvityksenkin mukaan **tulorajat vaikeuttaisivat erityisesti niiden alojen työntekijöiden maahantuloa, jotka ovat jo valmiiksi työvoimapulasta tai kohtaanto-ongelmasta kärsiviä ammatteja**. Lisäksi esityksellä olisi myös

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

suuri vaikutus niihin aloihin, jotka tarvitsevat osa-aikaista työvoimaa. **Kuntaliitto katsoo edelleen, että työvoimapula-aloiksi määritellyt ammatit tulisi erityisesti rajata pois esitetyn palkkarajan piiristä.**

Esityksessä ei mielestämme ole riittävästi arvioitu, onko jo maassa asuvalla työvoimalla realistisesti mahdollista täyttää kyseisiä tehtäviä. Siinä ei ole esitetty keinoja, millä toimenpiteillä saataisiin varmistettua poistuvan työvoiman korvaaminen erityisesti siitä eniten kärsiviltä, esimerkiksi maanviljely- sekä maa-, metsä- kalatalouden ja siivous- ja puhtaanapidon aloilta. Myöskään taloudellisia vaikutuksia sille, miten tällainen tilanne vaikuttaisi julkiseen talouteen, ei ole arvioitu.

Korvaavan työvoiman saatavuuden haasteet vaikuttavat negatiivisesti yritysten toimintaedellytyksiin ja sitä kautta tiettyjen kuntien ja alueiden elinvoimaan. Palkkarajan asettaminen vaikuttaisi kielteisesti niin uusiin kuin myönnettäviin työperusteisiin jatkolupiin, mikä johtaisi useiden henkilön poistumiseen ensimmäisen ja seuraavien vuosien aikana.

Alueellisesti tulorajan asettaminen kohtelisi kuntia eri tavoin, ja heikentäisi erityisesti niiden kuntien elinvoimaisuuden kehittymistä, joita muutokset eniten koskisivat. TE-toimiston tehtävien siirtyessä kunnille yritysten toiminnan mahdollinen heikentyminen lisäisi työttömyyttä ja vaikuttaisi siten myös kuntiin ja kuntien talouteen. Osassa alueista, joihin vaikutukset eniten kohdistuisivat, ulkomaalaistaustausten osuus väestöstä on jo valmiiksi nyt Suomen alhaisimpia, jolloin esitetyn uudistuksen vaikutukset eivät olisi toivottavia myöskään väestönkehityksen ja alueellisen eriytymisen näkökulmasta. Esityksen vaikutusarviointijaksossa 4.2.1.3 (s. 10) todetaan, että alueellisesti vaikutukset olisivat suhteellisesti suurimpia Varsinais-Suomessa, Pohjanmaalla ja Etelä-Savossa.

Esityksessä on esitelty Ruotsissa ja Tanskassa käytössä olevia vastaavia tulorajan malleja. Olisikin ollut hyödyllistä tarkastella näiden mallien vaikutuksia kyseisten maiden työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen, jotta myös Suomen mallin mahdollisia vaikutuksia voitaisiin arvioida paremmin.

Yhdenvertaisuudenkin kannalta voidaan pitää epätodennäköisenä, että palkkarajan asettamisen jälkeen työnantajat nostaisivat nimenomaan ulkomailta rekrytoitujen henkilöiden palkkoja tai muuttaisivat osa-aikaisia työsuhteita kokoaikaisiksi, joka ei siten ratkaisi tätä haastetta. Palkkojen tulisi nousta vastaavasti myös muiden kuin ulkomailta rekrytoitujen osalta, joka nostaisi merkittävästi yritysten kustannuksia ja voisi heijastua kuluttajille esimerkiksi myytävien tuotteiden hintojen nousuna.

Palkkarajan asettamisen lisäksi esityksen tavoitteena on myös luoda lakiin mekanismi, jolla voidaan tarpeen mukaan säädellä palkkavaatimusta työntekijän oleskeluluvan myöntämiselle asetuksella. Vaarana voidaankin nähdä, että palkkaraja vielä nousee ja siten vaikuttaisi entistä kielteisemmin työvoiman saatavuuden, että julkiseen talouteen. Ehdotettujen pykälien mukaan joustoa palkkarajasta voisi olla ainoastaan ylöspäin, jolloin alakohtaista työvoimapulaa ei esimerkiksi voitaisi käytännössä huomioida. Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (72 §, s. 31) nimenomaan todetaan, että ”Työehtosopimusten palkkojen huomioiminen palkkarajaa asetettaessa ei tarkoita, että palkkaraja tulisi asettaa alimmalle tasolle, joka jossakin työehtosopimuksessa on. Tarkoituksena on, että kun edellä mainitut laskelmat on tehty, tulee saadun haarukan puitteissa katsoa niiden työehtosopimusten palkkoja, jotka osuvat tuohon haarukkaan ja niiden merkitystä työvoiman saatavuudelle.”

Esityksen talousvaikutusten yhteenvedossa todetaan lopuksi, että koska palkkarajan arvioidaan rajoittavan varsin pienen ryhmän maahantuloa, ovat myös arvioidut vaikutukset julkiseen talouteen kokonaisuudessaan lähellä nollaa. Tähän nähden **esityksen keskeinen tavoite varmistaa, että työperusteinen maahanmuutto vahvistaa julkista taloutta ilman, että palkkarajan asettaminen rajoittaisi liikaa työvoiman saatavuutta, vaikuttaisi saatavien tietojen perusteella jäävän toteutumatta**.

Kuntaliitto pitää kuitenkin myönteisenä esityksen jakson 10 ”Toimeenpano ja seuranta” (s. 34) mainintaa siitä, että työntekijän oleskelulupaan asetettavan palkkarajan vaikutuksia on syytä seurata lain voimaantulon jälkeen, varsinkin ottaen huomioon samanaikaisesti tämän lakihankkeen kanssa tehtävä selvitys tulorajojen vaikutuksesta työllisyyteen ja julkiseen talouteen. Seurantaa voisi olla järkevää tehdä jo esimerkiksi vuosi lain voimaantulon jälkeen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Anu Räty
Juristi

Maija Lehtimaa
Maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija

Maija Niskavirta

Projektipäällikkö

Liite Dia kuulemistilaisuuteen 6.9.2024

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Jakelu [Jakelu]

Tiedoksi [Tiedoksi]

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi